

І. УКРАЇНЬСЬКА МОВА ЯК ІНОЗЕМНА: ДОСВІД ВИКЛАДАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

УДК 811.161 '2/'44-115(470+(47+57))

МЕТОДОЛОГІЙНІ ОСНОВИ УКРАЇНЬСЬКОЇ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Анатолій Загнітко

*Донецький національний університет імені Василя Стуса
кафедра загального та прикладного мовознавства і слов'янської філології
бул. Шістсотріччя, 21, 21021, м. Вінниця, Україна
тел.: 043 250 89 49
ел. пошта: a.zagnitko@donnu.edu.ua
<http://orcid.org/0000-0001-7398-6091>*

Статтю присвячено комплексному обґрунтуванню методологічних засад викладання української мови як іноземної. Дослідження ґрунтоване на порівняльно-типологічному аналізі з аргументуванням необхідності переходу від класичних методик до комплексного підходу, що поєднує комунікативно-культурологічний, історично-етнокультурний та контрастивно-типологічний принципи з особливою значущістю функційно-комунікативного аспекту, який має своїм підґрунтям номінативно-екзистенційну лінгвопарадигму. Функційно-комунікативний підхід спрямований на спілкування й виконання реальних комунікативних дій, оскільки передбачає формування в лінгвоперсоні здатності користуватися мовою як інструментом комунікації, бути активним комунікантом у різних дискурсивних практиках. Такий вимір забезпечує розвиток усіх складників комунікативної компетентності: мовної (лексичної, граматичної, фонетичної), мовленнєвої (слухання, говоріння, читання, писання), соціокультурної (знання та розуміння, інтерпретування норм поведінки, етикету, культурних особливостей України), стратегічної й тактичної (уміння виходити з комунікативних труднощів).

У роботі обґрунтована поліфункційність мовних одиниць (з виокремленням граматизованих утворень) та розроблена контрастивна модель, орієнтована на прогнозування інтерференційних помилок і використання позитивного трансферу знань залежно від рідної мови лінгвоперсоні.

Стрижневою постає інтеграція автентичних матеріалів цифрового дискурсу (включно з інституційною та неінституційною комунікацією) для формування актуальної соціопрагматичної компетенції лінгвоперсоні. Сформульовані та обґрунтовані нові критерії ефективності структурування навчального матеріалу, засновані на функційній частотності, дискурсивній адекватності та культурній відповідності. Результати можуть слугувати теоретичним ґрунтом для створення новітніх диференційованих навчальних посібників української мови як іноземної.

Ключові слова: методологія української як іноземної, контрастивний підхід, функційно-комунікативний підхід, комунікативна компетенція, цифровий дискурс, номінативно-екзистенційна лінгвопарадигма, мовносоціальний континуум, лінгводидактика, поліфункційність, комунікативно орієнтоване навчання.

DOI:

Формулювання проблеми. Потреба в глибинному переосмисленні та стандартизуванні теоретико-методологічних засад викладання української мови як іноземної набула критичної актуальності в умовах безпрецедентного зацікавлення Україною, спричиненого і культурними, і політичними, і соціокультурними чинниками. Хоча наявні підходи до викладання української як іноземної сформували

певне теоретичне підґрунтя, вони на сьогодні часто є недостатньо уніфікованими та не повністю відповідають сучасним вимогам контрастивно-типологічного, функційно-системного підходів та принципам комунікативно орієнтованого навчання, викликам цифрової ери, віртуалізуванню мовлення. Сьогодні існують значні методологічні лакуни в опрацюванні контрастивно-прогностичних моделей, які б належним чином нівелювали інтерференційні помилки, характерні для різних лінгвогруп, а також у формуванні актуальної соціопрагматичної компетенції, що вимагає інтегрування автентичних матеріалів цифрового дискурсу. Вирішення заявленої проблеми пов'язане із важливими практичними завданнями інтегрування української вищої освіти, підвищення якості навчальних посібників нового покоління та забезпечення глобального академічного визнання української мови як повноцінного інструменту міжнародного комунікування та наукового обміну.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних наукових дослідженнях усе більшої ваги набувають студіювання з тих чи тих аспектів викладання української мови як іноземної, зокрема педагогічного (Л. Бронська [1], Л. Гмиря [5] та ін.), психологічного (О. Лозова [17], Н. Моргунова [22] та ін.), естетичного (С. Єрмоленко [9], Г. Швець [29] та ін.), етичного (Л. Паламар [25], Л. Петрова Озель [26] та ін.), не менш значущими постають лінгвістичний (Н. Данилюк [8], І. Кочан [13], Т. Мasiцька [8], Л. Паламар [25] та ін.), культурознавчий (М. Замбжицька [12], С. Романюк [12], К. Якубовська-Кравчик [12], І. Процик [27] та ін.). **Окремих методів** вивчення української як іноземної торкнулися Б. Сокіл [33], І. Молчанова [21] та ін., у працях яких не розкрита її теоретико-методологічна система, оскільки це не перебувало в центрі їхньої уваги. Водночас залишається актуальним питання методологічно-засадничих основ української мови як іноземної з висвітленням її міждисциплінарності і/чи мультидисциплінарності та комплексності.

Виокремлення раніше не з'ясованих частин загальної проблеми, якій присвячено статтю. Попри значний доробок українських та закордонних науковців у галузі прикладної лінгвістики та лінгводидактики (зокрема, у працях (Н. Кроудера, Л. Паламар [25], Е. Торндайка [44], Б. Скіннера [43] та ін.), актуальною та раніше недостатньою мірою з'ясованою частиною загальної проблеми залишається відсутність уніфікованої системно-методологічної основи української як іноземної, здатної поєднати комунікативно-культурний підхід із глибоким контрастивно-типологічним та системно-функційним аналізами. Більшість наявних праць зосереджені на окремих аспектах викладання тих чи тих мовних ярусів (фонетика, лексика, морфологія, синтаксис), тоді як комплексна методологія, яка б враховувала феномен поліфункційності мовних одиниць та інтегрувала автентичний матеріал цифрового дискурсу для формування актуальної соціопрагматичної компетенції лінгвоперсо-ни, залишається нерозробленою. Саме необхідність створення такої інтегрованої та прогностичної моделі методологічної основи української мови як іноземної стала основним предметом та об'єктом студіювання.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження постає опрацювання комплексу теоретико-методологічних засад викладання української мови як іноземної, що відповідають сучасним потребам міжкультурної комунікації та враховують специфіку контрастивно-типологічного підходу зі зворуванням на комунікативно орієнтоване навчання. Заявлена мета мотивує необхідність вирішення відповідних **завдань**, з-поміж яких значущими є: 1) зrealізування критичного аналізу чинних

лінгводидактичних методик викладання української як іноземної та визначення лакун у контексті сучасних комунікативних викликів; 2) встановлення теоретичних принципів і співвідносності комунікативно-культурологічного й контрастивно-типологічного підходів у системі української як іноземної; 3) опрацювання контрастивно-типологічної моделі викладання, орієнтованої на мінімізацію інтерференції та максимальне використання позитивного трансферу знань з урахуванням рідної мови лінгвоперсони; 4) обґрунтування необхідності та механізмів інтеграції автентичних матеріалів цифрового дискурсу та медіакомпетенції до змісту викладання.

Наукова новизна визначається систематизуванням та обґрунтуванням методологічних засад української як іноземної на основі контрастивно-типологічного підходу, що дає змогу диференціювати навчання залежно від лінгвістичного тла лінгвоперсони (наприклад, слов'яномовці vs. германомовці), з'ясуванням моделі включення автентичного цифрового дискурсу (блогінги, медіапости, соціальні мережі та ін.) до навчального процесу як засобу формування актуальної комунікативної компетенції, а також уточненням змісту й структури міжкультурної компетенції лінгвоперсони через особливості сучасного українського соціокультурного контексту.

Теоретичне значення студіювання полягає в тому, що поглиблено й уточнено поняттєво-методологічний апарат сучасної лінгводидактики у сфері викладання української як іноземної, що слугує основою для опрацювання нових концепцій її викладання з урахуванням унікального граматичного та соціокультурного статусу української мови, водночас розширено розуміння процесів граматизації та функційної полісемії в методиці викладання як інструментів прогнозування помилок, напрацювання алгоритмів щодо їх уникнення.

Результати студіювання можуть стати одним із чинників опрацювання теоретико-прикладних засад викладання української мови як іноземної та побудови відповідних завдань у системно-функційному та функційно-комунікативного аспектах і застосуванням визначальних принципів порівняльно-типологічного підходу до покваліфікування української мови та її статусу, в силу чого окремі напрацювання дослідження слугуватимуть одним із критеріїв упорядкування матеріалів до системного курсу української мови як іноземної.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Якщо торкатися історії української мови як іноземної, то незаперечним є той факт, що вона має свою тяглість і бере початок на межі кінця XIX – початку XX століття. Звичайно, вирізнення цього етапу як початкового постає досить умовним, оскільки в цей час на окремих територіях українська мова була істотно обмежена в офіційному вжитку й не викладалася як окрема іноземна мова в інституційних форматах (університети, на державних курсах і т. ін.). Водночас потрібно зауважити, що саме в цей період з'являється низка системних описів мови, спрямованих на нерідномовців (студіювання А. Кримського [14], К. Михальчука [40], Є. Тимченка [35], а також авторитетні словники Бориса Грінченка [31], Євгена Желехівського [18] та ін.), які не лише подавали українську як окрему слов'янську мову для іноземних дослідників, а й фактично виконували функцію навчальних ресурсів для іноземців, хоча прямо так не позиціонувалися. Показовим є приклад видання граматики Василя Сімовича [30], яка стала одним із найавторитетніших джерел вивчення української мови тими, хто нею не володів. Цей етап є, власне, передісторією української мови як іноземної, або ж підготовчим, передінституційним (О. Беляє-

ва [1], Ю. Лисанець [1], З. Мацюк [19] та ін.), адже саме в цей період формується описовий та науковий фундамент на засадничих принципах порівняльно-історичного та елементно-тексонімійного підходів, який згодом стає основою інституційного викладання української мови як іноземної (друга половина XX ст.). Окремі з начал теоретико-методологічних основ української мови як іноземної стали певною мірою впізнаваними, до яких потрібно віднести сформоване бачення й розуміння: 1) статусу української мови в слов'янському та неслов'янському світі; 2) передаваності українським лексичним і граматичним корпусами тих чи тих номінацій одно- і/чи різносистемних інших мов; 3) еволюції української мови та особливостей її взаємодії з іншими; 4) значущості української мови в розвої українського світогляду та ін.

Важливим періодом у становленні української як іноземної стали 10 – 20-ті роки XX ст., коли вийшла ціла низка граматик прикладного зразка, у яких чітко простежувалася тенденція до нормалізації зі взоруванням на загальнонародну стихію або ж на граматичний натуралізм (Б. Грінченко [7], О. Курило [15], М. Левицький [16], В. Мурський [23], І. Огієнко [24], І. Свенціцький [29], Г. Шерстюк [41] та ін.), коли особливо актуальним постало питання викладання української мови в різних генераційних та соціальних групах, що вимагало не лише забезпечення відповідними навчальними матеріалами, але й застосування нових методів і прийомів. Потрібно сказати, що і в цей час найпоширенішим поставало засвоєння усталених прескрипцій, хоча все більшою мірою зростає залучення різного дидактичного матеріалу, що свідчило про значущість тих чи тих контекстів не лише в сприйнятті лексичних, граматичних та інших норм, а й прагнення сформувати відповідні мовленнєві навички, розширити лексичний і граматичний мінімуми лінгвоперсон. Незаперечним є домінування в цей час народницьких засад у викладанні української мови загалом та української як іноземної зокрема. Народницьке взорування має визначальними принципи українськоцентровості, моралізаторського пафосу, повчальності, мовного пуризму, сакралізованості окремих тем, табування та ін., що в багатьох своїх виявах збереглося й на сьогодні.

Наступний етап розвитку української як іноземної охоплює 30 – 80-ті роки XX ст., коли особливим постало домінування російської, періодичні силові обмеження українськомовного викладання, тому українська як іноземна майже не виділялася, а її методика формувалася в традиціях загальної радянської методики викладання мов народів Радянського Союзу та російської як іноземної. Методологічною основою в цей час стала системно-структурна лінгвопарадигма, а згодом – функційно-комунікативна.

Перша частина (30 – 50-ті роки XX ст.) мала підґрунтям продовження прескриптивного доінституційного періоду, коли визначальними поставали парадигматика й синтагматика тих чи тих мовних одиниць з окремими вкрапленнями контекстуальних ознак. Незаперечними в цей час постають досягнення в перекладацькій практиці, де особливу роль відіграв, наприклад, журнал «Всесвіт», який поновив свою публікаційну роботу в 1958 році. Умовно можна говорити, що значні напрацювання перекладацьких практик стали запорукою розвитку методологічних основ української як іноземної уже на власне національній основі в 90-ті роки XX ст. Увесь ілюстративний матеріал у навчальних посібниках цих років мав бути ідеологічно надійним, відповідати приписам організаційно-партійних документів, тому його значущість для розуміння національної специфіки була вкрай низькою.

Методологічна модифікація української як іноземної відбулася певною мірою в 60-ті роки XX ст., оскільки саме в цей час стали активно упроваджуватися аудіолінгвальний і структурно-функційний підходи, де перший має підґрунтям ідеї оперантного програмованого навчання, поведінкової психології (Е. Торндайк [44], Б. Скіннер [43] та ін.), а також механізми автоматизування мовленнєвих структур через численне підкріплення правильних відповідей і лінійних розгалужених програм (Б. Скіннер [43: 101–121], Н. Кроудер), де особливий статус набуває діалогова взаємодія (→ алгоритм Кроудера). Результатом впливу цих ідей стало досить частотне застосування повторюваних мовних і/чи мовленнєвих зразків, шаблонів, інтенсивне опрацювання речень, підстановних таблиць, проведення диктантів (тематичних, синонімічних, антонімічних і под.), тренінгів з орієнтуванням на формування мовних і/чи мовленнєвих реакцій, що усталюються без послідовного аналізу граматичних прескрипцій. Оперантне навчання стимулювало механічне тренування вимови, інтонування, а в межах програмованого підходу активним стало використання лінгафонних кабінетів, машин навчання, карток із контрольними завданнями, де правильна відповідь була симетрично фіксованою. Саме в цей період поступово розширюється структурно-функційний підхід (Л. Булаховський, Ю. Жлуктенко [42; 45] та ін.) до аналізу явищ лексичного, словотвірного, морфологічного та синтаксичного ладу української мови.

У 70–80-ті роки XX ст. істотно посилюється орієнтування на комунікативність і спрямування на лінгводидактичний розвиток в межах української як іноземної, оскільки саме в цей час відбувається активний розвиток української мовознавчої думки (І. Вихованець [3; 4], М. Жовтобрюх [10], О. Мельничук [20], В. Русанівський [28] та ін.), що істотно впливає на методологічні засади української як іноземної з поступовим її переходом від «мови як системи» до «мови як засобу комунікації», останнє ж стає визначальним постулатом української мови як іноземної. У цих межах активними є елементи комунікативно-діяльнісного підходу: моделювання ситуацій, рольові діалоги, робота з тематичними блоками: побут, соціально-культурне, адміністративно-управлінське, культурне життя, тобто навчання, в якому наявне максимальне врахування потреб лінгвоперсони та ін. Такий підхід уможливорює формування системи лексичних і граматичних мінімумів, удосконалення пояснення категорій: від абстрактно-теоретичного до функційного, поступово усталювані принципи створення нових підручників, хрестоматій, словників, формування аудіоматеріалів, що мають комплексний характер. Найголовніше ж те, що починається опрацювання національно орієнтованої методики української мови як іноземної.

Період 1990 – початок 2000-х рр. актуалізував національну потребу у формуванні власної, незалежної методики, що корелює з діяльністю кафедри української філології як іноземної (в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка), відповідних центрів у Львівському національному університеті імені Івана Франка, Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича та низці інших. Саме в цей період першочерговим завданням постало системно-методологічне відмежування від російської як іноземної, що мотивувало активний пошук теоретичних основ з опертям на контрастивні дослідження (максимальне врахування спільних і відмінних ознак рідної мови лінгвоперсони та української) та етно- й лінгвокраїнознавства як визначальних чинників простеження особливостей української фонетичної, лексичної, словотвірної, морфологічної, синтаксичної та

стилістичної систем. Так, наприклад, контрастивний принцип дає змогу врахувати особливості відповідної аудиторії (див. Табл. 1).

Таблиця 1

Контрастивний контекст української мови як іноземної

Цільова аудиторія	Контрастивне питання	Висновково-тезовий варіант
Англомовці	Категорія роду (чоловічий, жіночий, середній рід з виявами так званого спільного роду)	Опрацювання методики «родових маркерів», де наголос зміщений із запам'ятовування граматичного роду на ідентифікацію закінчень і суфіксів (наприклад, іменники на <i>-a</i> майже завжди жіночого роду ↔ інколи так званого спільного), мінімізуючи складність, пов'язану з відсутню родової диференціації в рідній мові
Німецько-мовці	Складність опозиції видів дієслова (доконаний / недоконаний вид) у часовій перспективі	Опрацювання контрастивно-порівняльних вправ, що співвідносять вид українських дієслів із системою німецьких перфектних / імперфектних форм часу (наприклад, переклад конструкції <i>er hat gemacht</i> як доконаного виду підкреслює результат)
Польсько-мовці	Фонетична інтерференція (хибні друзі перекладача) / Лексична інтерференція	Опрацювання спеціалізованих діагностичних тестів на ґрунті «хибних друзів» (пор., поль. <i>zapach</i> / укр. <i>záпах</i> ; поль. <i>owoce</i> / укр. <i>фрукти</i> ; поль. <i>dywan</i> / укр. <i>килим</i>) для попередження помилок.

Такий підхід став підґрунтям комунікативно-орієнтованого навчання, ґрунтованого на чотирьох основних складниках: мовному (граматиці, лексиці), соціокультурному (знанні етикету й контексту), дискурсивному (здатності будувати зв'язний текст) і стратегічному (розумінні ситуативних чинників комунікації).

Сучасний етап охоплює 2000-і роки й триває до сьогодні, характерологією якою є багатовекторність української мови як іноземної, що оптимально враховує низку тенденцій: 1) упровадження принципів загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти (CEFR), опрацювання рівнів володіння мовою (A1–C2) та упровадження відповідних тестів; 2) акцентування на культурі й прагматиці, що стає засадничим принципом переходу до комунікативно-культурологічного навчання з наголошенням окремих значущих прагматичних компонентів: розуміння наміру, комунікативних стратегій, комунікативних тактик та ін. і врахування соціокультурного контексту; 3) усвідомлення та врахування викликів цифрової епохи і т. ін. З 2010-х років активно обговорюється необхідність інтегрування цифрового дискурсу (медіа, соціальних мереж, блогів) із навчальним процесом для забезпечення автентичності мови. Якщо повноцінно використовувати контрастивний підхід

до української як іноземної в межах номінативно-екзистенційної лінгвопарадигми [10], то цілком мотивованими постають особливості, наприклад, прислівникових еквівалентів із розумінням не лише їх рівня граматизації, а й значеннєвого статусу, обтяження відповідними конотаціями (див. Табл. 2).

Таблиця 2¹

Комплексний контрастивний аналіз прислівникових еквівалентів

Український прислівниковий еквівалент слова	Функція	Польський еквівалент	Англійський еквівалент	Німецький еквівалент	Навчально-прогностичні пропозиції
з цікавістю	обставина способу/ супроводу	<i>z ciekawością</i> (прийменник + іменник)	<i>with interest</i> (прийменник + іменник)	<i>mit Interesse</i> (прийменник + іменник)	Високий рівень перенесення. Усі мови мають ідентичну прийменникову модель – прямий лексичний аналог
на бігу	обставина процесу/ часу (поспіх)	<i>w biegu</i> (прийменник + Місц. відм.)	<i>on the run / on the go</i> (фіксована фраза)	<i>im Laufen / in Eile</i> (прийменник + номіналізація)	Середній рівень перенесення. Для польськомовців – акцент на прийменнику <i>na</i> (UA) vs. <i>w</i> (PL). Для англо-/німецькомовців – наголос на ідіоматичності фрази
на скаку	обставина способу (верхи)	<i>na swale / w biegu</i> (на галопі)	<i>on the fly / at a gallop</i> (фіксована фраза)	<i>im Galopp</i> (прийменник + іменник)	Низький рівень перенесення. Лексичний блок пов'язаний з особливим контекстом із розкриттям метафоричного вживання (<i>на ходу</i>)

¹В узагальненій таблиці не враховані особливості значення того чи того прислівникового еквівалента у відповідній мові, що вимагає окремого розгляду

Український прислівниковий еквівалент слова	Функція	Польський еквівалент	Англійський еквівалент	Німецький еквівалент	Навчально-прогностичні пропозиції
<i>з розбігу</i>	обставина способу (інерція) / обставина способу	<i>z rozędu</i> (з інерції, з розгону – абстрактна дія) / <i>z rozbiegu</i> (фізична дія) (прийменник + іменник)	<i>with a running start / momentum</i> (фіксована фраза)	<i>mit Anlauf</i> (прийменник + іменник)	Високий рівень перенесення (польсько-, німецькомовці). Прямі структурні аналоги. Для англомовців – конвертація в іменник <i>momentum</i> або розширену фразу <i>running start</i> .
<i>без розбору</i>	обставина способу/якості (нерозбірливо)	<i>bez zastanowienia</i> (без роздумів) / <i>bez wyboru</i>	<i>indiscriminately / without thinking</i> (прислівник/фіксована фраза)	<i>wahllos / unterschiedslos</i> (прислівник)	Низький рівень перенесення. Немає прямого лексичного аналога. Синонім до прислівника <i>нерозбірливо</i> , фокусування на його негативній оцінці (негативна конотація).
<i>до впаду</i>	обставина межі/тривалості (виснаження)	<i>do upadlego</i> (до виснаження)	<i>until they drop / to exhaustion</i> (ідіоматична фраза)	<i>bis zum Umfallen</i> (прийменник + номіналізація)	Ідіоматичне перенесення. На-явний емоційний, стилістично маркований еквівалент слова <i>довго/важко</i> . Польська та німецька мають схожі ідіоматичні моделі

Український прислівниковий еквівалент слова	Функція	Польський еквівалент	Англійський еквівалент	Німецький еквівалент	Навчально-прогностичні пропозиції
без перепочинку	обставина часу/відсутності	<i>bez wytchnienia</i> (без передиху)	<i>non-stop / without a break</i> (прислівник/фіксована фраза)	<i>pausenlos / ohne Pause</i> (прислівник/фіксована фраза)	Високий рівень перенесення (функційний). Стилiстичний еквівалент слова <i>постійно</i> чи <i>безперервно</i> для інституційного чи неінституційного дискурів

Розгляд такого й подібного матеріалу засвідчує, що в усіх групах лінгвоперсон (польско-, англо-, німецькомовці) прислівникові одиниці потрібно подавати як неподільні граматизовані похідні, необхідні для деталізації дії (функція), наголошуючи в слов'яномовців (польськомовців) на правильному приєднанні та лексичній розбіжності, у германомовців (німецькомовців) – на фіксованій формі та уникненні дослівного перекладу, використовуючи прямі німецькі ідіоматичні аналоги (*mit Anlauf, bis zum Umfallen*) для досягнення стилістичної виразності.

Окремо потрібно наголосити на досить складних роках військової агресії – з 2014 року й до сьогодні, оскільки методологійні основи української як іноземної набувають нового імперативу: навчання мови невіддільне від основ сучасної української ідентичності, медіаграмотності та розуміння політичного й історичного контексту, що вимагає відмови від нейтрального академічного підходу на користь критично-культурного аналізу матеріалу. Тому сьогодні особливої ваги набуває ізосемічне навчання української як іноземної, що ґрунтоване на порівняльно-типологічному аналізі й має на меті встановлення функційної та змістової еквівалентності (тотожності значення) між мовними одиницями рідної мови лінгвоперсони та української мови, незважаючи на їхню різну граматичну чи лексичну форму. Активна ізосемія спрямована на подолання інтерференції й уникнення помилок, які виникають, коли мовець намагається дослівним перекладом (калькуванням) висловити думку, хоча в цільовій мові існує інша, але еквівалентна за функцією структура. Ізосемічний принцип актуалізує, що навчання має відбуватися за функційними категоріями (пор., наприклад, урахування трьох функцій в іменників чоловічого роду на позначення фаху, соціального статусу [10: 345–412], розширення тенденцій лінгвофемінізації та ін.), а не за формою, що є визначальним чинником контрастивно-типологічного підходу. Останнє легко простежити на матеріалі вираження тих чи тих обставин або модальності, де форми в різносистемних мовах кардинально відрізняються, але комунікативний зміст залишається незмінним (див. Табл. 3).

Таблиця 3

Особливості вираження обставин / модальности в українській та англійській мовах

Функція	Українська мова	Англійська мова	Методична пропозиція
потреба/обов'язок	<i>Мені необхідно</i> (Давальний відмінок + Прислівник)	<i>I need to</i> (Особовий займенниковий іменник + Дієслово)	Ізосемійна еквіваленція: Давальний як еквівалент конструкції <i>I need</i> у вираженні модальности
час/тривалість	<i>Протягом місяця</i> (Прийменник + Іменник у Р. в.)	<i>During the month</i> (Прийменник + Іменник)	Ізосемійна еквіваленція: функція «обставина тривалости» реалізована подібними, але не тотожними прийменниковими утвореннями
вік	<i>Мені 30 років</i> (Знахідний відмінок)	<i>I am 30 years old</i> (Дієслово <i>to be</i>)	Ізосемійна еквіваленція: вираження віку формою знахідного (комунікативна функція), а не через прямий переклад дієслова <i>бути</i>

Важливим на сьогодні є поєднання ізосемійного принципу з ізолатеральним, що передбачає одночасний, рівноцінний та взаємопов'язаний розвиток усіх мовленнєвих видів діяльності в процесі навчання, тому жоден із чотирьох основних складників комунікації не має вивчатися ізольовано або послідовно, оскільки слухання, говоріння, читання та письмо становлять цілісний комплекс, необхідний для досягнення комунікативної компетенції лінгвоперсони. Цей принцип також є одним зі складників сучасного комунікативно-орієнтованого підходу, поширюючись не лише на структурування навчальних занять, а й на відповідний матеріал у їх будові, пор., наприклад, коли граматичні структури (правила відмінювання дієслів, ступенювання прикметників, прислівників та ін.) подаються не абстрактно, а одразу в зв'язку з лексичними блоками (лексичними чанками – групами слів, які часто вживаються цілісно носіями мови та сприймаються ними як цілісна, структурно й змістово неподільна одиниця зі своїм відтворюваним значенням або функцією: колокації, ідіоми та фіксовані словосполучення, рамові конструкції, інституціалізовані звороти, еквіваленти слова – прийменникові, прислівникові), необхідними для адекватного використання в тих чи тих комунікативних ситуаціях.

Висновки з дослідження та перспективи подальших розвідок. Отже, методологічну основу української як іноземної формує системно-функційний підхід у межах номінативно-екзистенційної лінгвопарадигми (А. Загнітко [10: 12–25]) в поєднанні з комунікативно-культурологічним, де перший орієнтований на розгляд мови як системи функційно взаємопов'язаних одиниць (фонетичних, морфологіч-

них, синтаксичних, лексичних, стилістичних), які реалізуються в мовленнєвих актах і комунікативних жанрах, що є підґрунтям для створення навчальних мінімумів. У своїй цілісності вони забезпечують комунікативно-орієнтоване вивчення української як іноземної. Окрему методологічну площину становлять спеціальні методи, до яких належать: 1) контрастивний (вияв можливої інтерференції та позитивного трансферу); 2) типологічний як надійна основа типологізування навчальних завдань, класифікації граматичних явищ за ступенем складності та ін.; 3) дискурсивно-жанровий – для з'ясування автентичної мови у відповідних ситуативно-комунікативних вимірах (зокрема, цифрового дискурсу, соціальних мереж та ін.), розкриття регістру текстових одиниць; 4) кількісний (кількісно-статистичний) для розкриття частотності вживання лексичних одиниць та граматичних конструкцій у сучасних мовних корпусах для формування реалістичного та функційно необхідного навчального мінімуму.

Перспективними студіювання методологічних основ української мови як іноземної є такі напрями: 1) цифрова трансформація та адаптивне навчання, в межах яких методики інтегрують перше на основі штучного інтелекту та аналіз автентичного мережевого дискурсу для формування актуальної соціопрагматичної компетенції; 2) контрастивно-прогностичне моделювання, що передбачає перехід до корпусно-базованого аналізу інтерференційних помилок для створення точних прогностичних моделей та диференціації навчальних матеріалів відповідно до рідної мови лінгвоперсони; 3) формування ідентичності та лінгвістичної безпеки через інтеграцію критичного культурного контексту й історичного досвіду у викладання мови, що спрямоване на розвиток соціокультурної стійкості та спроможності орієнтуватися в сучасному медіапросторі, а також стандартизування й академічне визнання, що передбачає удосконалення методології оцінювання й адаптацію національних стандартів до вимог Загальноєвропейських рекомендацій (CEFR), зокрема в аспектах акцентуації та відмінкової системи та ін.

Список використаної літератури

1. Беляєва О. М., Лисанець Ю. В. До питання щодо класифікації вправ у вітчизняній і зарубіжній лінгводидактиці (оглядова стаття). *Аспекти дослідження іноземних мов і лінгводидактичні основи викладання*. 2017. Вип. 17. С. 6–15. Режим доступу : <https://surl.lt/qtobex> (дата звернення: 12.09.2025).
2. Бронська А. А. **Теоретичні основи базової методичної підготовки викладачів української та російської мов як іноземних**. Київ : Редакція «Бюлетень Вищої атестаційної комісії України», вид-во «Толока», 2002. 145 с.
3. Вихованець І. Р. **Применникова система української мови**. Київ : Наукова думка, 1980. 286 с.
4. Вихованець І. Р. **Частини мови в семантико-граматичному аспекті**. Київ : Наукова думка, 1988. 255 с.
5. Гмиря Л. В. **Методика викладання української мови як іноземної : навчальний посібник**. 2-ге вид., допов. Київ : Видав. центр КНЛУ, 2023. 40 с. Режим доступу : <https://surl1.cc/bigoqu> (дата звернення: 12.09.2025).
6. Гнаткевич Ю. В. **Навчання лексичного аспекту чужоземної мови у вищих навчальних закладах**, Київ : Вид. центр «Просвіта», 1999. 319 с.
7. Грінченко Б. **Українська граматики до науки читання й писання**. Київ : Криниця, 1917. 64 с.

-
8. Данилюк Н., Масицька Т. Навчально-методична база для вивчення української мови як іноземної на підготовчому відділенні. *Studia Ukrainica Posnaniensia*. 2020. 8(1). С. 19–32. Режим доступу : <https://surl.cc/nphyaj> (дата звернення: 12.09.2025).
9. Єрмоленко С. Мова і українознавчий світогляд : монографія. Київ : Науково-дослідний інститут українознавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2007. 444 с. Режим доступу : <https://surl.li/cyodtz> (дата звернення: 12.09.2025).
10. Жовтобрюх М. А., Кулик Б. М. Курс сучасної української літературної мови. Київ : Вища школа, 1972. Ч. 1. 404 с.
11. Загнітко А. Теоретична граматики сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : ТОВ «БКФ «БАО», 2011. 992 с.
12. Замбжицька М., Романюк С., Якубовська-Кравчик К. Урахування культурознавчого напрямку при укладенні підручників із української мови як іноземної. *Мова: класичне – модерне – постмодерне*. 2020. Вип. 6. С. 172–186. Режим доступу : <https://surl.li/jmesdh> (дата звернення: 12.09.2025).
13. Кочан І. Становлення і розвиток методики викладання української мови як іноземної. *Теорія і практика викладання української як іноземної*. 2012. Вип. 7. С. 17–23.
14. Крымский А. Украинская грамматика для учеников высших классов гимназий и семинарий Приднестровья : [в 2 т.]. Москва : Тип. Вяч. Ал. Гатцук, 1907.
15. Курило О. Початкова граматики української мови. Київ : Вид. т-во «Криниця»; Друк. т-ва «Криниця», 1917. Ч. 1. 46 с.
16. Левицький М. Українська граматики для самонавчання. Ромни : Вид-во «Молодик» ; Друк. М-ва шляхів, 1918. Ч. 2. 159 с.
17. Лозова О. М. Психологічні аспекти засвоєння іноземної мови : навч.-метод. посіб. Київ : Київський університет ім. Б. Грінченка, 2011. 107 с.
18. Малоруско-німецкий словарь: У 2-х т. : [уложили: Євгеній Желеховський та Софрон Недільський]. Львів, 1886. VIII, 1118, 10 с. Ruthenisch-Deutsches Wörterbuch : [verfasst von Eugen Żelechowski und Sophron Niedzielski]. Lemberg, 1886. Band I-II.
19. Мацюк З. Видові форми дієслів як об'єкт вивчення в курсі української мови як іноземної. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2013. Вип. 8. С. 168–177.
20. Мельничук О.С. Розвиток структури слов'янського речення. Київ : Наукова думка, 1966. 324 с.
21. Молчанова І. В. Новітні методи вивчення української мови як іноземної. *Перспективи розвитку сучасної науки та освіти* (частина І) : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 15-16 черв. 2020 р. Львів : Львів. наук. форум, 2020. С. 59–61.
22. Моргунова Н.С. Наукові підходи до дослідження психологічних особливостей адаптації іноземних студентів до навчання у ВНЗ України. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Психологія*. 2014. Вип. 47. С. 139–148. Режим доступу : <https://surl.li/svhvzl> (дата звернення: 12.09.2025).
23. Мурський В. Коротка граматики української мови для шкіл та самонавчання : Етимологія – Синтаксис. 2-е поправлене вид.; Накладом Є.Фесенка. Одеса : Друк. Є. Фесенка, 1918. 93 с.
24. Огієнко І. Українська граматики : в 2 ч. : основи українського правопису. Київ : Вид-во Книгарні Е. Череповського, 1918. 128 с.
25. Паламар Л. М. Лінгводидактичні основи формування україномовної особистості. Київ : НПП «Київський університет», 1997. 235 с.
26. Петрова Озель Л. П. Етнокультурний аспект у викладанні української мови як іноземної. *Проблеми і перспективи мовної підготовки іноземних студентів у закладах вищої освіти* : зб. наук. ст. за матеріалами XVI Міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 19 жовт. 2021 р. Харків : Харків. нац. автомоб.-дорож. ун-т., 2021. С. 280–285.
27. Процик І. Лінгвоукраїнознавчий словник власних назв української мови в навчальній лексикографії для чужоземців. *Вісник Львівського університету. Серія : Філологія*. 2011. Вип. 52. С. 388–394.

28. Русанівський В. Структура українського дієслова. Київ : Наук. думка, 1971. 315 с.
29. Свенціцький І. Основи науки про мову українську. Київ : Т-во «Час» ; Друк. ун-ту Св. Володимира ; Акц. т-ва друк. і вид. діла Н.Т.Корчак-Новицького, 1917. 70 с.
30. Сімович В. Граматика української мови для самонавчання та в допомогу шкільній науці. Київ – Ляйпціг: Українська накладня, 1917. 584 с. Режим доступу : <https://surl.li/rviqul> (дата звернення: 12.09.2025).
31. Словарь української мови – Словарь украинского языка : [у 4 т.] [зібр. ред. журн. «Киевская Старина» ; упоряд., з дод. влас. матеріалу Б. Грінченко] – [Репр. відтворення вид. 1907–1909 pp.]. Київ : Вид-во АН УРСР, 1958–1959.
32. Смолінська О. Лінгвокраїнознавство у навчанні української мови як іноземної. *Рідна школа*. 2002. № 2. С. 43–45.
33. Сокіл Б. Методи вивчення української мови як іноземної та їх характеристика. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2007. Вип. 2. С. 14–18.
34. Строганова Г. Концептуальні підходи до засвоєння української мови іноземними студентами. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2008. Вип. 3. С. 173–179.
35. Тимченко Є. Українська граматика. Київ : Час, 1917. 168 с. Режим доступу : <https://surl.li/dtenow> (дата звернення: 12.09.2025).
36. Трубінова Ю. О. Застосування комунікативної методики як однієї з найефективніших методик при викладанні української мови іноземним студентам на підготовчому відділенні. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія : Педагогіка і психологія*. 2013. № 1 (5). С. 27–30.
37. Туркевич О. В. Еволюція термінологіки методики викладання української мови як іноземної : автореф. ... канд. філол. наук. Львів, 2012. 20 с.
38. Туркевич О. В. Методика викладання української мови як іноземної: проблеми унормування термінологіки. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Сер. 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови*. 2012. Вип. 9. С. 247–249.
39. Швець Г. Становлення методики викладання української мови як іноземної. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія*. 2013. Вип. 39(4). С. 361–369. Режим доступу : <https://surl.li/courbr> (дата звернення: 12.09.2025).
40. Шерех Ю. Кость Михальчук. Вінніпег: Накладом Української Вільної Академії Наук, 1952. 41 с. Режим доступу : <https://surl.li/nusnao> (дата звернення: 12.09.2025).
41. Шерстюк Г. П. Коротка українська граматика для школи. 4-е вид. Київ : Вид-во «Вернігора». Друк. Т. Юровського, 1918. (Шкільна секція ; Ч. 3). Ч.1. 64 с.
42. Elementary Ukrainian : підручник української мови для початкуючих англомовців / Ю. О. Жлуктенко, Н. І. Тоцька. Київ, 1989. 168 р.
43. Skinner B. F. The Contingencies of Reinforcement: A theoretical analysis. New York : Appleton-Century-Crofts, 1969. xiv, + 319 pp. Режим доступу : <https://surl.li/pchumt> (дата звернення: 12.09.2025).
44. Thorndike E. Psychology and the science of education: selected writings of Edward L. Thorndike. Teachers College, (ed. G. Joncich), 1962.
45. Ukrainian: підручник української мови для англомовців / Ю. О. Жлуктенко, Н. І. Тоцька, Т. К. Молодіт]. Київ, 1973, 1978.

References

1. Bieliaieva O. M., Lysanets Yu. V. Do pyttannia shchodo klasyfikatsii vprav u vitchyzniansii i zarubizhnii lnhvodydakytysi (ohliadova stattia). *Aspekty doslidzhennia inozemnykh mov i lnhvodydakychni osnovy vykladannia*. 2017. Vyp. 17. S. 6–15. Rezhym dostupu : <https://surl.li/qtohex> (data zvernennia: 12.09.2025).

-
2. Bronska A. A. Teoretychni osnovy bazovoi metodychnoi pidhotovky vykladachiv ukrain-skoï ta rosiïskoï mov yak inozemnykh. Kyiv : Redaktsiia «Biuleten Vyschoï atestatsiïnoi komisii Ukrainy», vyd-vo «Toloka», 2002. 145 s.
 3. Vykhoanets I. R. Pryimennykova systema ukrain-skoï movy. Kyiv : Naukova dumka, 1980. 286 s.
 4. Vykhoanets I. R. Chastyny movy v semantyko-hramatychnomu aspekti. Kyiv : Naukova dumka, 1988. 255 s.
 5. Hmyria L. V. Metodyka vykladannia ukrain-skoï movy yak inozemnoi : **navchalnyi posi-bnyk**. 2-he vyd., dopov. Kyiv : Vydav. tsentr KNU, 2023. 40 s. Rezhym dostupu : <https://surli.cc/bigogy> (data zvernennia: 12.09.2025).
 6. Hnatkevych Yu. V. Navchannia leksychnoho aspektu chuzhozemnoi movy u vyschykh navchalnykh zakladakh, Kyiv : Vyd. tsentr «Prosvita», 1999. 319 s.
 7. Hrinchenko B. Ukrain-ska hramatyka do nauky chytannia y pysannia. Kyiv : Krynytsia, 1917. 64 s.
 8. Danyliuk N., Masyska T. Navchalno-metodychna baza dlia vyvchennia ukrain-skoï movy yak inozemnoi na pidhotovchomu viddilenni. *Studia Ukrainica Posnaniensia*. 2020. 8(1). S. 19–32. Rezhym dostupu : <https://surli.cc/nphyaj> (data zvernennia: 12.09.2025).
 9. Iermolenko S. Mova i ukrainoznavchyi svitohliad : monohrafiia. Kyiv : Naukovo-doslidnyi instytut ukrainoznavstva Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka, 2007. 444 s. Rezhym dostupu : <https://surli.li/cyodtz> (data zvernennia: 12.09.2025).
 10. Zhovtobriukh M. A., Kulyk B. M. Kurs suchasnoi ukrain-skoï literaturnoi movy. Kyiv : Vyshcha shkola, 1972. Ch. 1. 404 s.
 11. Zahnitko A. Teoretychna hramatyka suchasnoi ukrain-skoï movy. Morfolohiia. Syntak-sys. Donetsk : TOV «VKF «BAO», 2011. 992 s.
 12. Zambzhytska M., Romaniuk S., Yakubovska-Kravchuk K. Urakhuvannia kulturo-znavchoho napriamu pry ukladenni pidruchnykiv iz ukrain-skoï movy yak inozemnoi. Mova: kla-sychno – moderne – postmoderne. 2020. Vyp. 6. S. 172–186. Rezhym dostupu : <https://surli.li/jmes-dh> (data zvernennia: 12.09.2025).
 13. Kochan I. Stanovlennia i rozvytok metodyky vykladannia ukrain-skoï movy yak inozem-noi. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrain-skoï movy yak inozemnoi*. 2012. Vyp. 7. S. 17–23.
 14. Krymskyi A. Ukrainskaia hramatyka dlia uchenykov vysshykh klassov hymnazyi y semynaryi Prydneprovia : [v 2 t.]. Moskva : Typ. Viach. Al. Hattsuk, 1907.
 15. Kurylo O. Pochatkova hramatyka ukrain-skoï movy. Kyiv : Vyd. t-vo «Krynytsia»; Druk. t-vo «Krynytsia», 1917. Ch. 1. 46 s.
 16. Levytskyi M. Ukrain-ska hramatyka dlia samonavchannia. Romny : Vyd-vo «Molodyk» ; Druk. M-va shliakhiv, 1918. Ch. 2. 159 s.
 17. Lozova O. M. Psykholohichni aspekty zasvoiennia inozemnoi movy : navch.-metod. posib. Kyiv : Kyivskyi universytet im. B. Hrinchenka, 2011. 107 s.
 18. Malorusko-nimetskyi slovar : U 2-kh t. : [ulozhyly: Yevhenyi Zhelekhovskiy ta Sofron Nedil'skyi]. Lviv, 1886. VIII, 1118, 10 s. Ruthenisch-Deutsches Wörterbuch : [verfasst von Eugen Želechowski und Sophron Niedzielski]. Lemberg, 1886. Band I-II.
 19. Matsiuk Z. Vydovi formy diiesliv yak obiekt vyvchennia v kursy ukrain-skoï movy yak inozemnoi. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrain-skoï movy yak inozemnoi*. 2013 Vyp. 8. S. 168–177.
 20. Melnychuk O.S. Rozvytok struktury slovianskoho rechennia. Kyiv : Naukova dumka, 1966. 324 s.
 21. Molchanova I. V. Novitni metody vyvchennia ukrain-skoï movy yak inozemnoi. *Perspek-tyvy rozvytku suchasnoi nauky ta osvity* (chastyna I) : materialy II mizhnar. nauk.-prakt. konf., m. Lviv, 15-16 cherv. 2020 r. Lviv : Lviv. nauk. forum, 2020. S. 59–61.
 22. Morhunova N.S. Naukovi pidkhody do doslidzhennia psykholohichnykh osoblyvosti adaptatsii inozemnykh studentiv do navchannia u VNZ Ukrainy. *Visnyk Kharkivskoho natsionalno-ho pedahohichnoho universytetu imeni H.S. Skovorody. Psykholohiia*. 2014. Vyp. 47. S. 139–148.

Rezhym dostupu : <https://surl.li/svhvzl> (data zvernennia: 12.09.2025).

23. Murskyi V. Korotka hramatyka ukrainskoi movy dlia shkil ta samonavchannia : Etymolohiia – Syntaksys. 2-e popravlene vyd.; Nakladom Ye.Fesenka. Odesa : Druk. Ye.Fesenka, 1918. 93 s.

24. Ohienko I. Ukrainska hramatyka : v 2 ch. : osnovy ukrainskoho pravopysu. Kyiv : Vyd-vo Knyharni E. Cherepovskoho, 1918. 128 s.

25. Palamar L. M. Linhvodydaktychni osnovy formuvannia ukrainomovnoi osobystosti. Kyiv : NPTs «Kyivskiy universytet», 1997.

26. Petrova Ozel L. P. Etnokulturnyi aspekt u vykladanni ukrainskoi movy yak inozemnoi *Problemy i perspektivy movnoi pidhotovky inozemnykh studentiv u zakladakh vyshchoi osvity* : zb. nauk. st. za materialamy KhVI Mizhnar. nauk.-prakt. konf., Kharkiv, 19 zhovt. 2021 r. Kharkiv : Kharkiv. nats. avtomob.-dorozh. un-t, 2021. S. 280–285.

27. Protsyk I. Linhvokrainoznavchyi slovnyk vlasnykh nazv ukrainskoi movy v navchalnii lek-sykhografii dlia chuzhozemtsiv. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia Filolohiia*. 2011. Vyp. 52. S. 388–394.

28. Rusanivskiy V. Struktura ukrainskoho diieslova. Kyiv : Nauk. dumka, 1971. 315 s.

29. Svientsitskiy I. Osnovy nauky pro movu ukrainsku. Kyiv : T-vo «Chas» ; Druk. un-tu Sv. Volodymyra ; Akts. t-va druk. i vyd. dila N.T.Korchak-Novytskoho, 1917. 70 s.

30. Simovych V. Hramatyka ukrainskoi movy dlia samonavchannia ta v dopomohu shkilnii nautsi. Kyiv – Liaipstsig : Ukrainska nakladnia, 1917. 584 s. Rezhym dostupu : <https://surl.li/rviqul> (data zvernennia: 12.09.2025).

31. Slovar ukrainskoi movy – Slovar ukraynskoho yazyka : [u 4 t.] [zibr. red. zhurn. «Kyevskaia Staryna» ; uporiad., z dod. vlas. materialu B. Hrinchenko] – [Repr. vidtvorennia vyd. 1907-1909 rr.]. Kyiv : Vyd-vo AN URSR, 1958–1959.

32. Smolinska O. Linhvokrainoznavstvo u navchanni ukrainskoi movy yak inozemnoi. *Rid-na shkola*. 2002. № 2. S. 43–45.

33. Sokil B. Metody vyvchennia ukrainskoi movy yak inozemnoi ta yikh kharakterystyka. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi*. 2007. Vyp. 2. S. 14–18.

34. Strohanova H. Kontseptualni pidkhody do zasvoiennia ukrainskoi movy inozemnymy stu-dentamy. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi*. 2008. Vyp. 3. S. 173–179.

35. Tymchenko Ye. Ukrainska hramatyka. Kyiv : Chas, 1917. 168 s. Rezhym dostupu : <https://surl.li/dtenow> (data zvernennia: 12.09.2025).

36. Trubnikova Yu. O., Zastosuvannia komunikativnoi metodyky yak odniiei z naiefek-tyvnishykh metodyk pry vykladanni ukrainskoi movy inozemnym studentam na pidhotovchomu viddilenni. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelja. Seriiia : Pedahohika i psykholohiia*. 2013. № 1 (5). S. 27–30.

37. Turkevych O. V. Evoliutsiia terminoleksyky metodyky vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi : avtoref. ... kand. filol. nauk. Lviv, 2012. 20 s.

38. Turkevych O. V. Metodyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi: problemy unormu-vannia terminoleksyky. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. M. P. Dra-homanova. Ser. 10 : Problemy hramatyky i leksykolohii ukrainskoi movy*. 2012. Vyp. 9. S. 247–249.

39. Shvets H. Stanovlennia metodyky vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi. *Prob-lemu suchasnoi pedahohichnoi osvity. Pedahohika i psykholohiia*. 2013. Vyp. 39 (4). S. 361–369. Rezhym dostupu : <https://surl.li/courbr> (data zvernennia: 12.09.2025).

40. Sherekh Yu. Kost Mykhalchuk. Vinnipeh : Nakladom Ukrainskoi Vilnoi Akademii Nauk, 1952. 41 s. Rezhym dostupu : <https://surl.li/nucnao> (data zvernennia: 12.09.2025).

41. Sherstiuk H. P. Korotka ukrainska hramatyka dlia shkoly. 4-e vyd. Kyiv : Vyd-vo «Vernyhora». Druk. T. Yurovskoho, 1918. (Shkilna sektsiia ; Ch. 3). Ch. 1. 64 s.

42. Elementary Ukrainian : **pidruchnyk ukrainskoi movy dlia pochatkuiuchykh anhlomovt-siv** / Iu. O. Zhluktenko, N. I. Totska. Kyiv, 1989. 168 r.

43. Skinner B. F. The Contingencies of Reinforcement: A theoretical analysis. New York : Appleton-Century-Crofts, 1969. xiv, + 319 pp. Rezhym dostupu : <https://surl.li/pchumt> (data zvernennia: 12.09.2025).

44. Thorndike E. Psychology and the science of education: selected frighiting of Edward L. Thorndike. Teachers College, (ed. G. Joncich), 1962.

45. Ukrainian : pidruchnyk ukrainskoi movy dlia anhlovtsiv / Іу. О. Zhuktenko, N. I. Totska, T. K. Molodid. Kyiv, 1973, 1978.

METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

Anatolii Zahnitko

*Vasyl' Stus Donetsk National University
Department of General and Applied Linguistics and Slavic Philology
21, Shchisotrichchia Str., Vinnytsia, 21021, Ukraine
phone: 043 250 89 49
e-mail: a.zahnitko@donnu.edu.ua
<http://orcid.org/0000-0001-7398-6091>*

The article is dedicated to the comprehensive substantiation of the methodological principles for teaching Ukrainian as a Foreign Language (UFL). The research is grounded in a comparative-typological analysis, arguing for the necessity of transitioning from classical methods to a complex approach that integrates communicative-cultural, historical-ethnocultural, and contrastive-typological principles, emphasizing the special significance of the functional-communicative aspect. This aspect is underpinned by the nominative-existential linguoparadigm.

The functional-communicative approach is aimed at communication and the performance of real communicative actions, as it involves forming the ability in the linguopersonality to use language as a communication tool and to be an active communicant in various discursive practices. This dimension ensures the development of all components of communicative competence: linguistic (lexical, grammatical, phonetic), speech-activity (listening, speaking, reading, writing), socio-cultural (knowledge, understanding, and interpretation of behavioural norms, etiquette, and cultural peculiarities of Ukraine), and strategic/tactical (the ability to overcome communicative difficulties).

The work substantiates the polyfunctionality of language units (with the isolation of grammaticalized formations) and develops a contrastive model focused on predicting interference errors and utilizing positive knowledge transfer depending on the native language of the linguopersonality.

A core issue is the integration of authentic materials from digital discourse (including institutional and non-institutional communication) to form the linguopersonality's current socio-pragmatic competence. New criteria for the effectiveness of educational material structuring, based on functional frequency, discursive adequacy, and cultural appropriateness, are formulated and substantiated. The results may serve as a theoretical basis for creating innovative differentiated Ukrainian as a Foreign Language teaching manuals.

Key words: Ukrainian as a Foreign Language Methodology, Contrastive Approach, Functional-Communicative Approach, Communicative Competence, Digital Discourse, Nominative-Existential Linguoparadigm, Linguistic-Societal Continuum, Linguodidactics, Polyfunctionality, Communicatively Oriented learning.

*Стаття надійшла до редакції 03.01.2026
доопрацьована 09.01.2026
прийнята до друку 12.01.2026*